

Pētījums par azartspēļu, sociālo mediju, datorspēļu un citu procesu atkarību izplatību Latvijā, 2019¹

ATKARĪBAS IZPLATĪBAS MAZINĀŠANA

➤ Priekšlikumi:

- Azartspēļu atkarības mazināšana:
 - **Apmācīt darbiniekus**, lai tie varētu sniegt klientiem zināšanas un prasmes atbildīgā azartspēļu spēlēšanā.
 - **Izstrādāt indikatoru komplektu**, kuru veido spēlētāja uzvedības rādītāji savā spēļu profilā (bieža limitu palielināšana, pieaugošs spēles laiks u. c). Šie indikatori var kalpot kā obligātas rīcības vadlīnijas operatoriem.
 - **Izstrādāt saistošus izglītojošus materiālus**, piemēram, informāciju par spēles uzbūvi, riskiem.
 - **Izstrādāt spēlētājiem zināmus un viegli pielietojamus rīkus likmju ierobežošanai**, kā arī informācija par zaudējumu un balances līdzsvaru.
 - **Izstrādāt laika norādes**, kas ļauj spēlētājam apzināties spēlē pavadīto laiku.
 - **Ierobežot spēlēšanas laikā sniegtos bonusus** (alkohola, tabakas izstrādājumu piedāvāšana par brīvu iespēja, smēķēt iekštelpās neizejot no spēļu zāles), kas spēlētājiem ļauj labāk saglabāt kontroli.
 - **Nodrošināt, ka spēļu zālēs, dokumentu uzrādīšana ir obligāta prasība** nevis atkarīga no zāles darbinieku lēmuma.
- Azartspēļu pieejamības ierobežošana:
 - **Precizēt regulējumu**, lai nodrošinātu, ka telpas, kurās tiek sniegti ēdināšanas u.c. pakalpojumi pēc būtības tiek **nodalītas** no telpām, kurās tiek **spēlētas azartspēles**.
 - Paplašināt **vecuma ierobežojumu** azartspēļu spēlēšanai līdz **21 gada vecumam**.
 - **Stingrāk ierobežot vai aizliegt azartspēļu reklāmas**.
 - **Iekļaut azartspēļu sarakstā bērniem paredzētus spēļu automātus** (ar rotaļlietām) kā vēl vienu azartspēļu veidu.
- Pasākumi videospēļu un interneta atkarības mazināšana:
 - Būtiski turpināt sekot **situācijas attīstībai attiecībā uz jaunajiem azartspēlēm līdzīgajiem mehānismiem**, kuri atrodami videospēlēs (būtiski sekot līdzī situācijas attīstībai un praksei citviet Eiropā).
 - **Aizliegt Latvijā izplatāmo viedierīču sākotnējā programmatūrā iekļaut spēles** ļautu izvairīties no neplānotas spēlēšanas.
- Atbalsta sniegšanas pasākumi:
 - **Apmācīt sociālo darbiniekus, ģimenes ārstus un pedagogus**.
 - **Organizēt un īstenot ar atbalsta centriem saistītus izglītības pasākumus**.
 - **Iesaistīt jauniešus** izglītojošo pasākuma satura veidošanā, vecinot kritiskās domāšanas un izvērtēšanas prasmes.
 - **Novirzīt uz alternatīvām nodarbēm**. Bērniem tās ir pieejamas, bet pilngadīgiem jauniešiem un pat pieaugušajiem trūkst informācijas par interešu izglītību un biedrošanās iespējām kopienā.
 - **Izveidot jauniešu un ģimenes kopienā balstītus atbalsta centrus**.
 - **Risināt piekļuves trūkumu** valsts finansētiem rehabilitācijas pakalpojumiem atkarības gadījumā, gatavojoties datorspēļu atkarības pievienošanai slimību klasifikatorā.

- **Ieviest uz jauniešiem vērstu medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumus.** Šie pakalpojumi būtu integrējami kopienu atbalsta centru sniegtajā atbalstā.
- **Komunicēt bez stigmatas** par procesu atkarību saistītiem jautājumiem. Jāizvairās no stigmatizācijas un atbildības piešķiršanas atkarīgajai personai. Komunikācijai jābalstās pozitīvā valodā, orientējoties uz atbalstu.

➤ Istenotie pasākumi:

- Likumdošanas iniciatīvas:
 - Veikti grozījumi likumā “Tabakas izstrādājumu, tabakas aizstājējproduktu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likums”², paredzot **aizliegumu smēķēt iekšelpās** (iepriekš bija atļautas atsevišķas smēķētavas). Regulējums stājās spēkā 2025.gada 1.janvārī.
 - Veikti grozījumi likumā “Alkoholisko dzērienu aprites likums”³, kas paredz no 2025.gada 1.augusta **aizliegumu azartspēļu zālēs un kazino**: piedāvāt alkoholiskos dzērienus bez maksas; tirgot, lietot vai piestāt alkoholiskos dzērienus pie azartspēļu automātiem, spēļu galdiem un citām azartspēļu iekārtām.
- Metodiskie materiāli:
 - 2020. gadā izdots metodiskais materiāls “Sociālajam darbam ar atkarīgām un līdzatkarīgām personām un īstenota sociālo darbinieku apmācība”⁴, kura īstenota Eiropas Sociālā fonda (ESF) projekta Nr. 9.2.1.1/15/I/001 “Profesionāla sociālā darba attīstība pašvaldībās” ietvaros.
 - Veselības inspekcijas izveidota starpnozaru darba grupa 2022.gadā ir izstrādājusi **“Rekomendācijas drošai un veselībai nekaitīgai moderno tehnoloģiju lietošanai bērniem”**⁵ ar mērķi veicināt bērnu drošību moderno tehnoloģiju lietošanā, mazinot moderno tehnoloģiju ietekmi uz bērnu veselību un tehnoloģiju radīto apdraudējumu.
 - Nodrošināta regulāra bērnu un jauniešu centru pārstāvju informēšana par SPKC izstrādātajiem un pieejamajiem informatīvajiem materiāliem, t.sk. par atkarību izraisošo vielu lietošanas profilakses jautājumiem. Nodrošināta drukāto informatīvo materiālu izdale (2023.g.).
- Izglītojošas nodarbības un kampaņas:
 - Organizēts un īstenots Nacionālā veselību veicinošā skolu tīkla koordinātoru **pieredzes apmaiņas brauciens** uz Daugavpils pilsētas 4. pirmsskolas izglītības iestādi par tēmu “IKT rīki. Palīgs un drauds”⁶ ar mērķi iepazīties ar Daugavpils pilsētas 4.pirmsskolas izglītības iestādes aktivitātēm un praksi drošas un veselībai nekaitīgas mūsdienu tehnoloģiju lietošanas jomā, **IKT rīku pielietošanu izglītojamo veselības veicināšanā** aktualizēt procesu atkarību profilaksi, psihiskās veselības veicināšanu, aktīvu brīvā laika pavadīšanu izglītojamajiem un dalīties pieredzē šo jautājumu risināšanā (2023.g.).
 - Nodrošināts pakalpojums “Alkohola, narkotisko vielu lietotāju, smēķētāju, azartspēļu spēlētāju un līdzatkarīgo personu **konsultatīvais tālrunis**”⁷, kurā iespējams saņemt anonīmu psiholoģisku palīdzību, motivēt un atbalstīt iedzīvotājus savu vai līdzcilvēku paradumu maiņā, kā arī sniegt informāciju par pieejamajiem resursiem un pakalpojumiem atkarības, tostarp smēķēšanas, ārstēšanā. Pakalpojums popularizēts SPKC sociālo tīklu kontos (2024.g.).
 - Izveidotas un īstenotas **tiešsaistes apmācības** NVVST koordinātoriem par atkarību izraisošo vielu lietošanas un procesu atkarību profilaksi izglītojamajiem (2024.g.).
 - **Pusaudžu un jauniešu vecāku informēšanu par atkarību jautājumiem** iekļaujot 4 video intervijas, 4 audio intervijas, 5 tematiskos rakstus un 6 sociālo tīklu ierakstus mērķauditorijai saistošos komunikāciju kanālos (www.mammamunteti.lv, Spotify, Instagram, u.c.) (2024.g.).

➤ Plānotie pasākumi:

- FM izstrādātajā politikas plānošanas dokumentā “Azartspēļu un izložu politikas pamatnostādņēs 2021.-2027. gadam”⁸ noteiktajiem rīcības virzieniem un uzdevumiem ir iekļauti atkarību izplatības mazināšanas pasākumi.
- Liela daļa minēto rosinājumu ir iekļauti FM virzītajā likumprojektā “Grozījumi Azartspēļu un izložu likumā” (Nr: 705/Lp14)⁹. Likumprojekts nodots Saeimā skatīšanai Saeimas Budžeta un finanšu lietu komisijai. Likumprojektā iekļautie pasākumi:
 - Personām visa veida azartspēļu spēlēšanai vecuma sliekšņa paaugstināšanu, nosakot, ka **azartspēļu spēlēšana** atļauta personām **no 21 gada** vecuma. Šobrīd tas ir 18 gadi, vienlaikus izlozēm nav šādu ierobežojumu.
 - Papildināt regulējumu nosakot, ka azartspēļu organizētājam ir pienākums nodrošināt, ka ēdināšanas pakalpojumu piedāvāšana vai sniegšana, pārtikas tirdzniecība vai pārtikas patēriņš netiek veikts tieši pie spēļu automātu, kāršu, kauliņu un ruletes spēļu galdu vai citu azartspēļu iekārtām.
 - **Noteikt azartspēļu organizēšanas vietu**, kas tiek organizētas kazino, spēļu zālēs un bingo zālēs, organizēšanas laika ierobežojumu no plkst. 6.00 līdz plkst. 9.00, izņemot totalizatoru un derību likmju pieņemšanu.
 - Aizliegt organizēt interaktīvās azartspēles ilgāk par 21 stundu vienā nepārtrauktā vai vairākās atsevišķās sesijās kopā 24 stundu periodā.
 - Aizliegt azartspēļu organizēšanas vietā piedāvāt alkoholiskos dzērienus bez maksas.
- Mātes un bērna veselības plāna (2025. - 2027.g) ietvaros ir plānots:
 - Izglītot sabiedrību par bērnu attīstības un emocionālās audzināšanas principiem, tai skaitā miega higiēnu un veselību, kā arī digitālo tehnoloģiju pārmērīga un nekontrolēta patēriņa riskiem un ietekmi uz bērnu veselību.
- Projekti un pētījumi:
 - SPKC turpinās darbu pie “Eiropas skolu aptaujas projekta par alkoholu un citām narkotiskām vielām”¹⁰ pētījuma, publicējot pētījuma gala ziņojumu.
 - SPKC turpinās darbu pie pētījuma “Atkarību izraisīto vielu lietošanas izplatība iedzīvotāju vidū”¹¹.

¹ [Petijums-par-azartspelu-socialo-mediju-datorspeļu-un-citu-procesu-atkarību-izplatību-Latvija.pdf](#)

² <https://likumi.lv/ta/id/282077-tabakas-izstradajumunbsptabakas-aizstajejproduktu-augu-smekšanas-produktu-elektronisko-smekšanas-iericu-un-to-skidrumu-aprites-likums>

³ <https://likumi.lv/ta/id/88009-alkoholisko-dzerienu-aprites-likums>

⁴ https://www.lm.gov.lv/lv/metodiskie-materiali-0/metodiskais_materials_atkarigam_personam.pdf

⁵ <https://www.vm.gov.lv/lv/media/10445/download>

⁶ <https://www.daug4pii.lv/aktualitates/details/239/>

⁷ <https://www.spkc.gov.lv/lv/media/22476/download?attachment>

⁸ <https://likumi.lv/ta/id/324799-par-azartspelu-un-izlozu-politikas-pamatnostadnem-2021-2027-gadam>

⁹ <https://likumi.lv/ta/id/357462-grozijumi-azartspelu-un-izlozu-likuma>

¹⁰ <https://ppdb.mk.gov.lv/database/atkaribu-izraisoso-vielu-lietosanas-paradumi-un-tendences-skolenu-vidu-2024-eiropas-skolu-aptauja-projekts-par-alkoholu-un-citam-narkotiskam-vielam-espad/>

¹¹ <https://petijumi.mk.gov.lv/node/3845>